

TARUA JA TOTTA LIEDON LOUKINAISTEN
VANHASTA KOULUSTA

Marja-Liisa Visa

Lieto-opaskurssi

2003

Tarua ja totta Liedon Loukinaisten vanhasta koulusta

Koulun syntyhistoriaa

Suomessa kansan sivistystason kohottaminen alkoi 1840-luvulla suomalaisuusajattelun myötä. Autonomisessa Suomessa opetusta ja tiedonlevitystä harrastivat kuitenkin vain muutamat valistuneet säätyläiset, jotka uskoivat asiaansa, ja jotka halusivat murtaa vanhoillisen talonpoikaisyhteisön epäluulon. Kirkollinen kansanopetus oli niinkään halunnut iskostaa kristinoppia ihmisten päähän kuulustelemalla heitä rippikoulussa ja kinkereillä, mutta lukutaito oli vain harvalla. 1860-luvulta alkaen kiertokoulut huolehtivat kansanopetuksesta, mutta varsinainen kansakoulu-aika alkoi Liedossa vasta v. 1883 kirkonkylällä. Valtiopäivien v. 1898 hyväksymä piirijakoasetus velvoitti kunnan perustamaan kouluja niin, ettei oppilaiden koulumatka ylitä viittä kilometriä.

Liedossa ei kuitenkaan asiassa edistytty, sillä ratkottavana oli ensin suunnitelma sillan rakentamiseksi Aurajoen yli. Liedon viides koulu, Loukinaisten koulu, perustettiin v. 1900 monien värikkäiden vaiheiden jälkeen lahjarahoilla, jotka Littoisten verkatehtaan omistaja Luis Schnitt ja veljensä Paul Schnitt luovuttivat kunnalle. Lahjoittajat halusivat koulun nimeksi "Schnitt puolisoiden koulu". Kyläläiset kutsuivat koulua helpommalla nimellä "Kukonharjan koulu", mutta hyvin pian viralliseksi nimeksi uudelle koululle tuli Loukinaisten koulu. Uusi koulu olisi rakennettu Väantelään, ellei lahjoittaja olisi määritellyt koulun paikaksi Loukinaisten kylää. Samalla määriteltiin koulupiirin jako, kun parhaaksi paikaksi todettiin mäki Aurajoen ja Savijoen yhtymäkohdan tuntumassa. Paikka oli nimeltään Kukonharja. Nimensä se on saanut kukon harjaa muistuttavan siirtolohkareen mukaan. Setälän ristitilan omistajat Kaarle Setälä ja Kaapo Setälä lupasivat koululle "tontin ilman lunastusta" viiden markan vuotuista veroa vastaan. Myöhemmin he lahjoittivat tontin kunnalle.

Varojen puutteessa kunta ei aluksi halunnut perustaa opettajan virkaa uudelle koululle, vaan halusi opetuksen tapahtuvan vuorolukuna Kirkonkulman koulun kanssa. Kuvernööri kuitenkin kumosi kunnanmiesten päätöksen. Lahjoittaja oli sitä paitsi uhannut ottaa avaimet takaisin, ellei virkaa perusteta. Koulurakennus valmistui jo kesällä 1900, mutta aloitti toimintansa vasta vuotta myöhemmin. Kunnan palkkaama "vahti" oli koulun tyhjillään ollessa huolehtimassa, että koulutalon ikkunat ym. pysyivät ehjinä, kunnes koululle saatiin vakituinen opettaja. Supistetun, kolmiluokkaisen koulun opettajaksi päätettiin valita naisopettaja, jonka palkka oli pienempi kuin miesopettajan, koska pelättiin kunnanverojen kohtuutonta nousua. Valituksi tuli Jenni Söderholm-niminen ylioppilasneiton, joka myöhemmin suomensi nimensä Saarisaloksi.

" Alku aina hankalaa "

Toimintansa jo alkaneelle koululle valittiin johtokunta, joka ensi töikseen huolehti tontin aitaamisesta ja puutarhan perustamisesta. Oppilaat toivat kotikonnuiltaan koivuntaimia ja istuttivat ne pitkäksi kujuksi tien kummallekin puolelle "pihan koristukseksi". Sama koivukuja, joka on tullut tutuksi sadoille kulmakunnan lapsille ja aikuisille, on yhä osittain olemassa.

Liedossa seurakunnan ylläpitämä kiertokoulu huolehti alkeisopetuksesta vielä kansakoulujen perustamisen jälkeenkin, mutta 1930-luvulle tultaessa ne muutettiin alakansakouluiksi.

Loukinoisissa sekin hanke kohtasi vastarintaa. Kunnanvaltuusto oli käsitellyt asiaa kahdeksan vuoden ajan, eikä lopulta valittu rakennustoimikunta tahtonut millään päästä yksimielisyyteen siitä, otetaanko hirret Keisvuoren takaa hautausmaan nk. Leikkaushuoneesta, Möyrän talon vanhoista rakennushirsistä vai kunnan tilojen metsistä. Vasta v.1937 rakennus valmistui ja alakoulu saattoi aloittaa toimintansa. Samaan aikaan aloitti yli kolme vuosikymmentä opettajana toiminut Aino Alho.

Mikä oikein oli Loukinaisten "yliopisto" ?

Loukinaisten lasten alkeisopetuksesta puhuttaessa ei voi sivuuttaa sisukkaan mäkitupalaisen lesken Serafia Kellmanin toimintaa. Pikkuruisessa mökissään tämä "Kellmannin mamma", jolla nimellä Loukinaisten lapset häntä kutsuivat, opetti heille "puastaavia". Savun tummentamat seinät oli tapetoitu sanomalehdillä, joiden otsikoista harjoiteltiin tavaamista. Ennen oppivelvollisuuden aikaa tällaiset luvunalkneiden opettajat eivät olleet harvinaisia: moni yksin asustava nainen harrasti sitä, saaden kenties siitä korvaukseksi pientä särpimennisää.

Kukonharjalla kalmisto ?

Koulun rakennustöiden ja niihin liittyneiden arkeologisten kaivausten yhteydessä löydettiin joukko esineitä, jotka lienevät peräisin matalista kiven- ja maansekaisista kumpareista. Kalmistoalueen arvellaan olevan tutkittua aluetta laajempi. Löydös oli vaatimaton: 1 miekan kärki, 3 veistä, 5 keihäänkärkeä ja 1 niitti. Käsitykset ajoituksesta vaihtelevat merovinkiajalta kansainvaellusaikaan. Vasta paljon myöhemmin, 1980-luvulla, löydettiin aivan koulun pihapiirin tuntumasta pyöreitä, kuppimaisia kuopanteita, uhrikuoppia.

Kolmas koulurakennus

Koulu kasvoi ja kouluikä piteni. Suurten ikäluokkien astuessa koulutielle jouduttiin Loukinoisissakin jälleen suunnittelemaan uutta koulurakennusta. Sen rakentaminen ei nytkään käynyt helposti. Pienelle tontille piti mahduttaa iso lisärakennus keittoloiheen ja kaksine opettajanasuntoineen. Rakennuslautakunnan viimein määräämä paikka kahden jo olemassa olevan rakennuksen väliin osoittautui jo perustusta tehtäessä hankalaksi, sillä tukevaa peruskalliota jouduttiin etsimään syvältä, Savijoen töyräällä kun työtä tehtiin. Kalliit paalutukset myös hidastivat hankkeen valmistumista. Koulu kuitenkin valmistui v.1962 ja se olikin suuri edistysaskel: enää ei tarvinnut oppilaiden eikä opettajienkaan käydä pihanperällä ulkokuhuussissa, missä molempien "puuseet" olivat olleet rinnakkain sulassa sovussa. Koivukujan vinssikaivo kävi tarpeettomaksi, eikä koulun väen enää tarvinnut kantaa ämpäreillä kaikkea tarvittavaa vettä. Vesijohto, WC:t ja keskuslämmitys helpottivat olennaisesti jokapäiväistä elämää.

Nimekkäitä vieraita ja kummitusjuttuja

Jo vuodesta 1954 lähtien Loukinaisten koulu toimi Turun va. Opettajakorkeakoulun harjoituskouluna aina peruskoulun tuloon saakka 1960 -luvulle. Koululla kävi aika ajoin Turun yliopiston opettajakuntaa tarkastuskäynneillä opetusharjoittelijoita kuuntelemassa. Eräs heistä, Kyllikki Tuominen, oli presidentti Ståhlbergin tytär. Opettaja Lempi Hellaakoski taas oli runoilija Aaro Hellaakosken vaimo ja kuvanveistäjä Wäinö Aaltosen sisar. Veli vieraili koululla usein ja vietti siellä kesiä taidetta tehden. Prof. Inkeri Vikainen, ystäväystyi koulun väen kanssa niin, että vietti siskoineen kesiä Loukinaisten koululla Aino Alhon vieraana. Tarina kertoo, että kerran he yöllä heräsivät merkillisiin ääniin: kuului askeleita. Kalmistoalue haamuineen alkoi elää pelokkaiden naisten mielissä, vaikkei mitään todisteita ilmennytkään.

Erään toisen kerran taas johtokunnan kokouksen aikana johtajaopettajan olohuoneessa kaikki kuulivat jonkin liikkuvan vanhan koulun puolella. Käytiin katsomassa, mutta mitään ei havaittu. Kummitusjuttuja oli kerrottu jo aikaisemmin, joten nämä tarinat saivat vahvistusta.

Omalta opettaja-ajaltani, 1980-luvulta, muistan parin rohkean pojan tempauksen; ikuisiin kummitusjuttuihin kyllästyneenä he päättivät ottaa asiasta selvää ja majoittuivat yöksi pimeään vinttiin, jossa kummitusten oletettiin oleskelevan. Pojat tuskin olivat juurikaan nukkuneet, mutta eivät myöskään nähneet tai kuulleet hiintä kummallisempaa. Väsyneitä poikia kuitenkin onniteltiin aikamoisesta uroteosta.

"Lopussa kiitos seisoo"

Lieto kuului Suomessa niihin kuntiin, joissa ensimmäisinä siirryttiin peruskouluun, ja joka koulumaailmassa tunnettiin edelläkävijänä kouluun satsaavana kuntana. Neljänneltä luokalta ei juurikaan enää lähdetty oppikouluun, vaan koko ikäluokka jäi ala-asteelle kuudeksi vuodeksi. Se rikastutti opetusta monin tavoin ja vaati opettajakunnalta ennakkoluulotonta asennoitumista ja pätevoitymistä monissa oppiaineissa. Loukinaisten koulu oli mukana peruskoulukokeilussa vuodesta 1967 alkaen. Koulunjohtajana toimi tällöin Jarmo Ahto, joka hoiti virkaa ansiokkaasti melkein 40 vuotta.

Peruskoulun myötä opetustilat kävivät vuosi vuodelta ahtaimmiksi, vaikka kaikki opettajien asunnotkin oli kunnostettu opetustyöhön soveltuviksi. Jälleen oltiin 1980-luvun lopussa sen tilanteen edessä, että piti ratkaista laajennetaanko koulua viereiselle tontille, vai rakennetaanko kokonaan uusi keskeisemmälle paikalle ja liikenteellisesti parempaan paikkaan. Jälkimmäinen vaihtoehto toteutui vihdoin v.1998 monien kiemuroiden jälkeen, mikä ei ollut mitenkään uutta Loukinaisten kouluja rakennettaessa. Muuttopäivänä 14. syyskuuta, koulun aikansa palvelut vanha Suomen lippu laskettiin ruostuneesta tangosta viimeisen kerran. Haikea oli lähtö monille, vaikka jo hetkistä myöhemmin nähtiin iloinen joukko marssimassa Hämeentietä kohti uutta uljasta opinahjoaan.

~~Vanh~~oille, rapistuneille koulurakennuksille löytyi ennen pitkää remonttien jälkeen uusiokäyttöä: siellä hoidetaan lapsia - kuinkas muuten! - Ruusunpussissa ja Villiruusussa. Kansalaisopisto, Punainen risti ym. järjestöt ovat myös saaneet tiloja käyttöönsä vanhalla koululta, joka yhä yli 100-vuotiaanakin palvelee ympäristönsä asukkaita kiitettävästi.

Lähteet: Liedon historia 1 ja 2

Kalle Toivonen : Historiaa Liedosta

Koulunjohtaja Jarmo Ahdon ja opettaja Sinikka Ahdon haastattelut

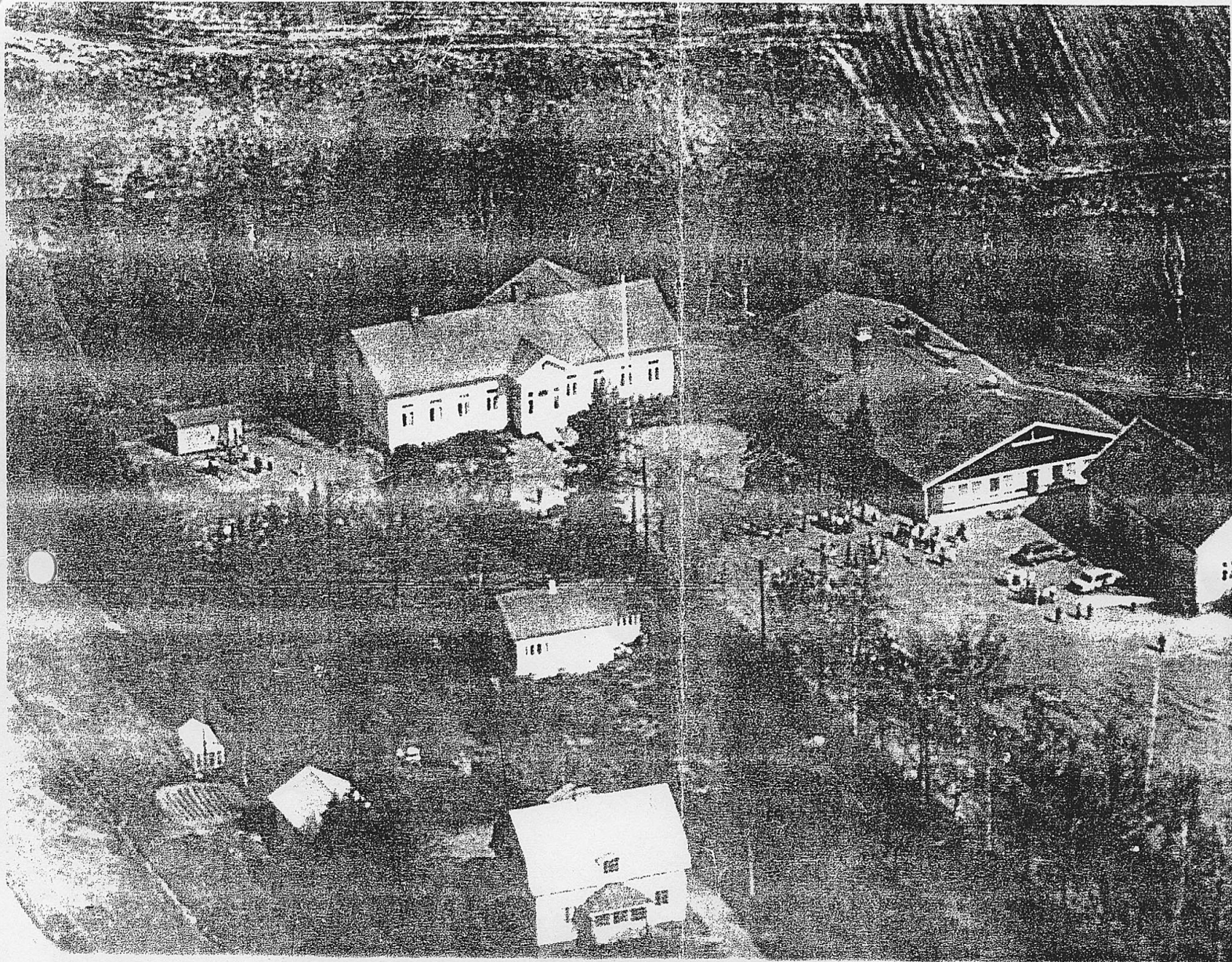
Jarmo Ahto : Historiikki 1950 -luvulta alkaen (koulun 100-vuotis juhlassa)

Lehtileikkeitä koulun juhlista

Liitteet: Kuvia vanhasta Loukinaisten koulusta

Kuva Kellmannin mökistä

Ilmakuva Loukkaisten vanhoista koulurakennuksista



Serafia Kellmanin mökki

